

הסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת שפטים

שופט או מלך?

**אף על פי שמלך ושופט שונים זה מזה, ראש השנה הוא גם יום
ההמלכה של ה' וגם יום הדין. מה אנחנו מתכוונים כשאנחנו
ממליכים את ה' ורוצים שהוא ישפוט אותנו?**

בין התפקידים והדמויות הציבוריות שעליהם מדברת הפרשה, מעניין להשוות בין השופטים לבין המלך. בין שלל העניינים של המלך, המלך הוא גם שופט, כפי שאנחנו רואים אצל דוד ושלמה (וגם אצל מלכים אחרים) שהביאו אליהם דינים קשים, שבתי הדין הרגילים לא היו מספיקים בשביל להכריע בהם. אבל אף על פי שהמלך הוא גם שופט – הוא שופט בצורה אחרת לגמרי מאשר השופטים הרגילים. לשופט יש עניין מיוחד, ולמלך יש עניין מיוחד, והשוואה ביניהם מאפשרת לנו ללמוד מכל דמות את עבודת ה' הנלמדת ממנה.

שופטים פוסקים לפי הדין, מלך – על פי נטיית לבו

מי לאחר שהתורה מצווה על מינוי השופטים, היא מצווה עליהם שלא להכיר פנים ולא לקחת שוחד. השופטים צריכים להיות כמה שיותר לא נוגעים בדבר, על מנת שהם יוכלו להגיד באמת את דבר ה', את מה שה' רוצה שיהיה במקרה הזה. לכן בית הדין הגדול הוא בבית המקדש, כפי שאומרים חכמינו "ולמה נסמכה פרשת דינין לפרשת מזבח, לומר לך שתשים סנהדרין אצל המקדש" (ראה רש"י לשמות כא, א). שכן השופטים מביאים לעולם את דבר ה' ואת ההסתכלות של ה' על העולם, ולא ההסתכלות שמעורבת עם אינטרסים.

אם כן, על השופטים לומר את דבר ה', ואסור להם לפסוק לפי נטיית לבם, והם צריכים להתרחק ולהישמר מכל דבר שעלול להטות את ליבם. השופט צריך להסתכל על המציאות מלמעלה, ולראות אותה כפי שה' רואה אותה, ולפסוק בה מה שה' רוצה, ולכן הוא צריך להיות מרומם מהמציאות.

לעומת זאת אצל מלך זה הפוך: כאשר מגיע משפט למלך, פירושו של דבר שאי אפשר או שלא רוצים להכריע בו לפי כללי הדין הרגילים, והמלך פוסק בו על פי נטיית לבו. כפי שרואים, לדוגמה, במשל כבשת הרש (שמואל ב, יב), שדוד המלך פסק דין מוות לאדם שגנב

כבשה, כאשר אין דין כזה בתורה. יותר מזה, התורה מצווה "לא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול", כלומר הדין לא מתחשב בשאלה האם בעל הדין הוא עשיר או עני, ודוד המלך פוסק דין מוות לאדם שגנב כבשה, רק בגלל שהגונב היה עשיר, והנגנב עני.

אם כן, השופט מתייחס למציאות מצד ההסתכלות של ה', והמלך מתייחס למציאות מצד ההסתכלות של עצמו, ופוסק לפי נטיית לבו.

המלך מייצג את הבחירה של ה'

היה אפשר לחשוב שזה כך כיוון שהשופט הוא נציג ה' על הארץ, והוא מביא את דבר ה' לעולם, ולעומת זאת, אין זה תפקידו של המלך להיות הנציג של ה'. אבל האמת היא שדווקא על מלך כתוב שהוא יושב על כסא ה', "וישב שלמה על כסא ה'" (דברי הימים א כט, כג), ועל שופטים זה לא כתוב. וכן למלך מותר לשבת בעזרה, ולסנהדרין אסור (ולכן לשכת הגזית, ששם מקום מושב הסנהדרין, היתה חציה בחול).

גם הבחירה במלך ובשופטים נראית הפוכה מצורת השפיטה שלהם: את המלך בוחר ה' – "אשר יבחר ה' אלקיך בו", כלומר בשביל מינוי מלך צריך נביא, ולעומת זאת את השופטים לא בוחרים על פי נביא, ואדרבה "חכם עדיף מנביא", ולא פוסקים הלכה על פי נבואה, שכן "לא בשמים היא".

כיוון שמבחינה מסויימת המלך מייצג את ה' ואת הבחירה של ה' יותר מאשר שופטים, ניתן להבין גם את צורת הפסיקה שלו, בדרך אחרת מאשר הבנו בהתחלה: המלך פוסק לפי נטיית לבו, לא בגלל שהוא לא מייצג את דבר ה', אלא להיפך, בגלל שהוא מייצג את הבחירה של ה'. כשם שה' פוסק לפי נטיית לבו, כך המלך פוסק לפי נטיית לבו, שכן אצל מלך כשר, נטיית הלב של המלך משקפת את נטיית הלב של ה', וכפי שכתוב "ביקש ה' לו איש כלבבו" (שמואל א יג, יד).

לכן המלך גם כותב לו את "משנה התורה הזאת". למה צריך תורה שניה? רש"י מפרש בשם חכמינו, שלמלך צריך שיהיו שני ספרי תורה, אחד שנמצא בבית גנזיו ואחד שיוצא איתו, ולפי פירושו מדובר בשני ספרי תורה שכתוב בהם אותו הדבר. אבל רש"י מביא גם את תרגום אונקלוס, שתרגם "פרשגן" או "פתשגן". כלומר מדובר בפירוש של התורה, ולא בהעתקה שלה (וזוה פשט המילים "משנה התורה"). לפי מה שמוסבר כאן הפירוש הוא שלמלך יש שתי תורות: אחת היא התורה הכתובה שקיבלנו מהשמים, והשניה היא התורה שכתובה אצלו בלב, והוא אומר ומפרש אותה עכשיו.

השופטים מביאים את דבר ה', והמלך משקף את התענוג של ה'

כאשר אנחנו מסתכלים על היחס של ה' למציאות מלמטה למעלה, אנחנו רואים שיש הרבה בעלי אינטרסים, ואנחנו מחפשים מי שיהיה בלי אינטרס, והוא יוכל לומר למציאות את דבר ה'. את ההסתכלות הזו של ה' על העולם מייצגים השופטים.

אבל יש גם הסתכלות נוספת, שמבחינה מסויימת היא גבוהה יותר: כאשר מסתכלים על היחס של ה' למציאות מלמעלה למטה, רואים שלה' יש 'אינטרס', ויש את מה שהוא רוצה ואת מה שיש לו תענוג ממנו, ואנחנו מחפשים שיהיה מי שייצג את התענוג הזה. הדמות שמייצגת את התענוג של ה' היא המלך.

כאשר אדם פועל לפי האינטרס שלו, פירושו של דבר שהוא משתמש באחרים בשביל עצמו. אבל ה' לא זקוק כמובן למשהו חיצוני בשביל שיהיה לו תענוג. לשם ההמחשה, כאשר אדם רוצה משהו שאין לו, והוא לוקח את זה ממישהו אחר, הוא משתמש בשני בשביל האינטרס שלו. אבל ה' לא צריך לקחת למישהו אחר בשביל שיהיה לו, כי הוא פשוט יכול לברוא לו את מה שהוא רוצה. אלא שזו כמובן המחשה גסה ולא מכוונת. כאשר אומרים שה' לא זקוק למשהו חיצוני בשביל התענוג שלו, אין הכוונה רק שהוא לא צריך לקחת זאת ממישהו אחר, אלא הכוונה היא שאין כלל משהו חיצוני לה', וממילא התענוג שלו הוא לא ממשו חיצוני. אצל האדם התענוג הוא ממשו שמחוץ לו, אבל אצל ה' זה לא כך, אלא כל העולם נברא כחלק מהתענוג של ה'.

ממילא כאשר אומרים שה' עושה מה שהוא רוצה ומה שיש לו תענוג ממנו, אין זה 'אינטרס' כמו אצל האדם. לאדם לא מספיק להיות עם עצמו, כמו שכתוב "לא טוב היות האדם לבדו", ולעומת זאת לה' טוב עם עצמו, ויש לו תענוג מעצמו, והוא לא זקוק לשום דבר, וכל העולם הוא חלק מזה שלה' טוב עם עצמו.

המלך יכול לעשות מה שהוא רוצה ועל פי נטיית לבו. בכך המלך משקף את התענוג של ה' ואת מה שלה' טוב עם עצמו, וכל העולם הוא חלק ממה שהוא רוצה.

ההמלכה והמשפט שבראש השנה

אנחנו כבר בראש חודש אלול, ומתקרבים ומתכווננים לראש השנה, שהוא גם יום הדין וגם יום ההמלכה של ה'. כלומר בראש השנה אנחנו מתייחסים לה' גם כמו שופט וגם כמו מלך, ואנחנו קוראים לו 'המלך המשפט'.

כאמור, משפט המלך הוא לא כמו משפט של שופט רגיל, והמלך פוסק לפי נטיית לבו. אם כן, מה אנחנו מתכוונים לומר כאשר אנחנו מבקשים מה' שישפוט אותנו כמו מלך?

כאשר אנחנו ממליכים את ה' אנחנו אומרים שה' הוא המלך, כלומר לה' טוב עם עצמו, וכל העולם הוא חלק מהתענוג שלו והנחת רוח שלו, ואין שום דבר שהוא לא התענוג של ה'.

ממילא גם המשפט בראש השנה הוא לא כמו משפט של שופט. שופט דן לפי צדק אוביקטיבי ונטול אינטרסים, ולעומת זאת קנה המידה של המשפט בראש השנה הוא קנה מידה אחר לחלוטין: לה' יש תענוג, והוא דן כל דבר וכל אדם לפי השאלה האם הוא חלק מהתענוג שלו ומשקף את התענוג שלו או לא. כאשר אנחנו תוקעים בשופר ומתפללים בראש השנה אנחנו מבקשים מה' להיות חלק מהתענוג שלו, ואז יהיה לנו כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

שבעזרת ה' יהיה חודש טוב, ונגיע מוכנים להמלכה של ה' בראש השנה.

שבת שלום!

בית 'עוד יוסף חי'

